

MARTINUS OVERLEED OP 8 NOVEMBER 397

Wie op vakantie de Collégiale van **Candes Saint-Martin** aan de samenvloeiing van de Loire en de Vienne binnenstapt, ziet voor zich op de grond een steen liggen met daarin gegraveerd: **ICI EST MORT SAINT MARTIN LE 8 NOVEMBRE 397**. Er mag vanuit gegaan worden dat de heilige man ook écht geleefd heeft maar de vraag is eerder: wanneer is hij geboren?

Zijn biograaf Sulpicius Severus schrijft in zijn *Vita Sancti Martini*: “*Martinus was afkomstig van Sabaria, een stad in Pannonië, maar hij werd in Italië te Pavia grootgebracht. Volgens wereldlijke maatstaven behoorden zijn ouders niet tot de geringsten, zij waren wel heidenen. Zijn vader was aanvankelijk gewoon soldaat, later bracht hij het tot krijgstribuun. Martinus zelf volgde tijdens zijn jeugd een militaire opleiding en deed dienst in de cavalerie van de keizerlijke garde onder Constantius, later onder Julianus die tot Caesar was benoemd*”¹.

◀ Het huidige Szombathely in Hongarije, op de grens met Oostenrijk, claimt dit Sabaria te zijn. Het was ooit een grensstad van het Romeinse Rijk. Een deel van de kruisende heirbanen en een Isistempel zijn er nog te zien. Net buiten het centrum staat een kerk met het kerkhof er rond en met een beeld “Martinus doopt zijn moeder” rechts voor de deur. Wanneer men binnen treedt, heeft men aan de linkerkant een zijkapel met boven de deur **HIC NATUS EST MARTINUS**² geschreven.

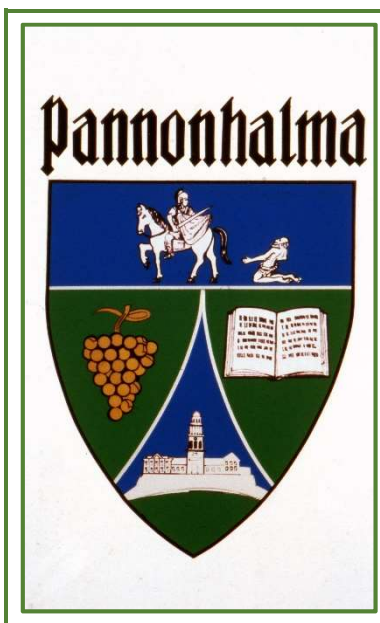
¹ §2 (1) Igitur Martinus Sabaria Pannoniarum oppido oriundus fuit, sed intra Italiam Ticini altus est, parentibus secundum saeculi dignitatem non infimis, gentilibus tamen. (2) pater eius miles primum, post tribunus militum fuit. ipse armatam militiam in adulescentia secutus inter scolares alas sub rege Constantio, deinde sub Iuliano Caesare militavit.

² Hier is Martinus geboren

▲ Szombately, Szent Márton, buiten- en binnenzicht met boven de deur HIC NATUS EST MARTINUS

Nog eventjes meegeven dat Pannonhalma, een Hongaars stadje met een klooster, 115 km oostelijker van Szombately gelegen ook claimt de geboorteplaats van Martinus te zijn. Zelfs in hun stadswapen verwijst dit wijndorpje naar de heilige.

Terug rekenend vanaf het overlijdensjaar en rekening houdend met gebeurtenissen met wat houvast en de gebruikelijke 25 jaar militaire dienst, moet Martinus geboren zijn rond het jaar 316. De heren Stancliff en Dauzet zijn van mening dat een heilige geen 25 jaar militaire dienst heeft gedaan en plaatsen zijn geboorte 20 jaar later. De Franse historicus Ivan Gobry mengt de lange chronologie met een vervroegde uitstap uit het leger in Worms. Het geboortjaar in deze opvatting blijft dus 316. Martinus' vader, beroepsmilitair, heet zijn zoon naar de oorlogsgod Mars: Martinus. Het zou ook een verwijzing kunnen zijn naar de maand waarin hij geboren is: martius of maart. In de Romeinse tijd was maart de eerste maand van het jaar, het begin van (een) nieuw leven.

Tot bisschop van Tours gewijd in 371, sticht Martinus (als eerste) parochies. Bij een van deze parochiebezoeken, sterft de zieke Martinus op 8 november 397 in Candes. Zowel de bezoekende inwoners van Poitiers als van Tours willen het lijk naar hun stad brengen: goed mogelijk vanuit financieel oogpunt. Er zullen bedevaarten naar het graf ontstaan en men zal hieruit inkomsten kunnen genereren. Het verhaal gaat dat de inwoners van beide steden bij de overledene de wacht hielden maar dat toen die van Poitiers in slaap zijn gevallen, de Tourrainen hun kans schoon hebben gezien om het lijk via de Loire richting Tours te roeien waar ze op 11 november zijn aangekomen.

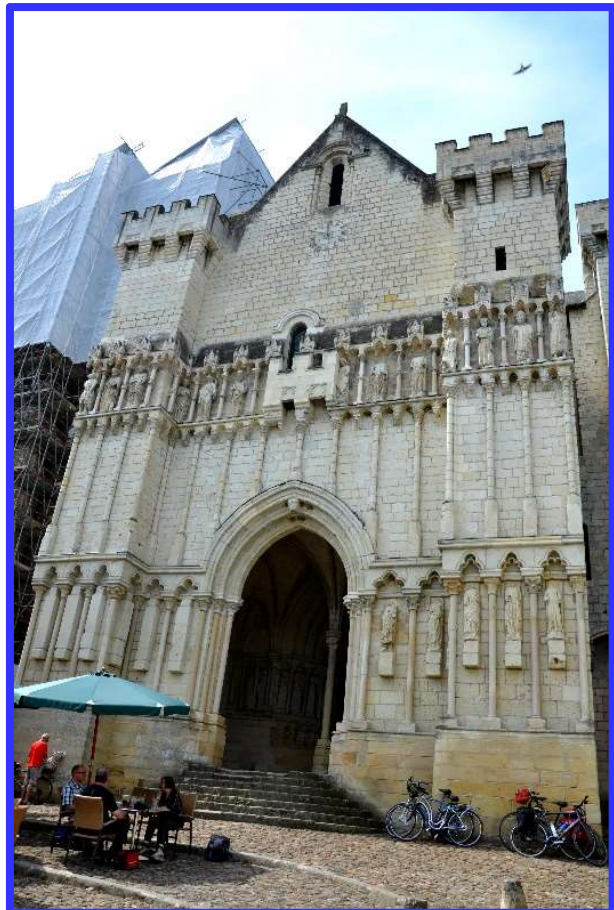

Toch blijft het moeilijk uit te leggen waarom Martinus' feestdag als enige heilige niet op zijn dag van overlijden herdacht wordt. Verwijzingen naar het slachtfest van Samhain in de kalender van Coligny of naar Romeinse feesten kunnen niet hard gemaakt worden. De voor de hand liggende conclusie is dat Tours zich als Martinusstad wou manifesteren. 11 november ligt daarbij ook even ver van Kerstmis af als Aswoensdag van Pasen: 6 weken. De advent volgt een vóór-christelijke gewoonte om vanaf begin november tot twaalf weken later (2 februari, Lichtmis!) iets met licht te doen in de duisternis. Sint-Maartensvuren en het rondgaan met een Sint-Maartensbiet of -lampion is daarvan een logisch gevolg.

André Smeets

Bronnen:

- Sulpicius Severus, *Vita sancti Martini*, in vertaling door Patrick Lateur, Het leven van Sint-Maarten, uitgave Lannoo.
- Heiligen en tradities in Vlaanderen, herfst en winter, Hans Geybels ISBN978 90 5908 498 8
- (Foto)archief André Smeets

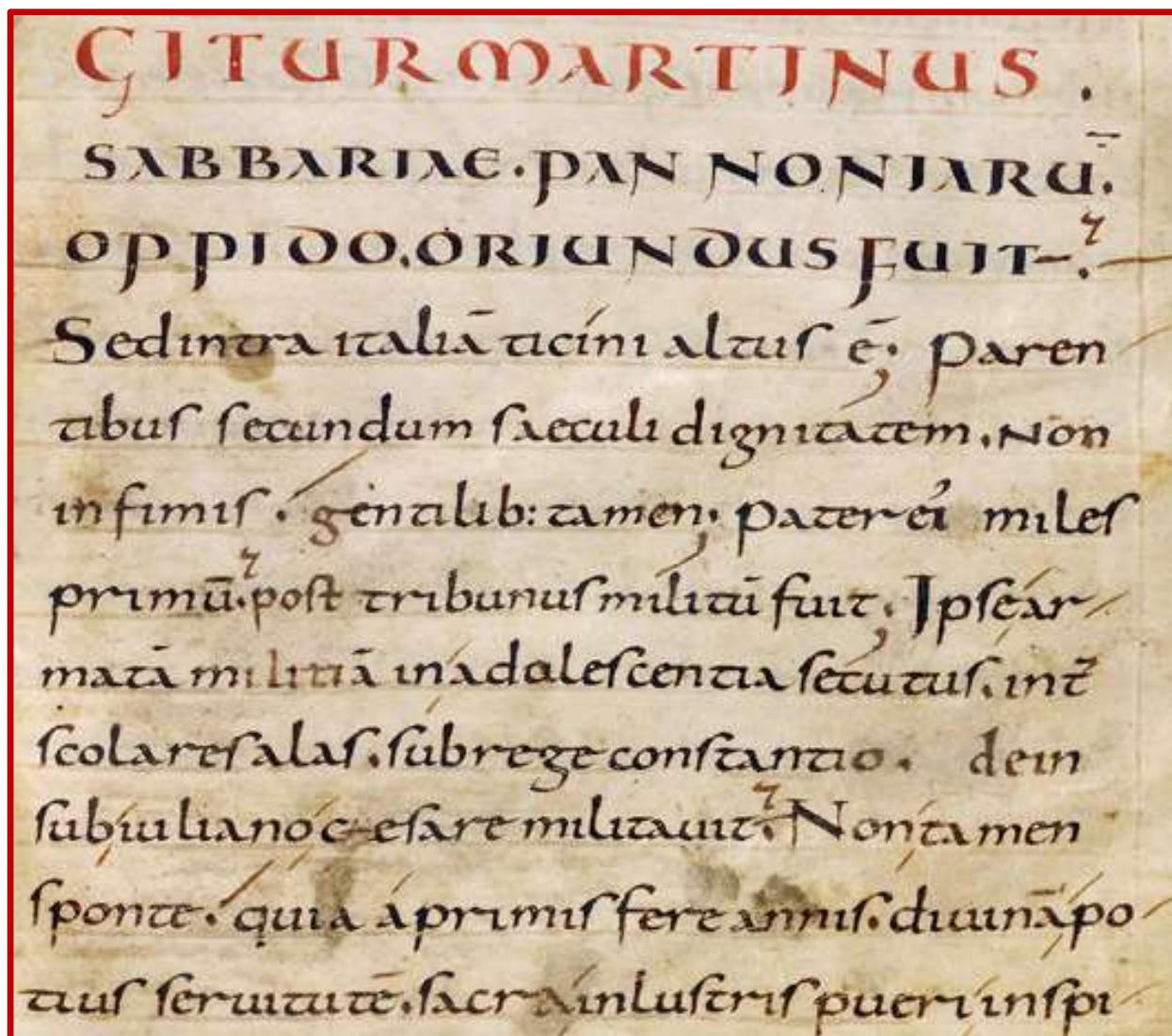

- ▲ Collégiale van Candes Saint-Martin, buitenzicht.
- ◀ Binnenzicht van de Collégiale: de Tourrainen stelen het lijk.
- ▼ Miniatuur, de letter "O" is in 2 delen gedeeld. In de bovenzijde: het stelen van het lijk door het venster, in de onderzijde de boottocht naar Tours.

AANVULLINGEN

1. SULPICI SEVERI: VITA SANCTI MARTINI

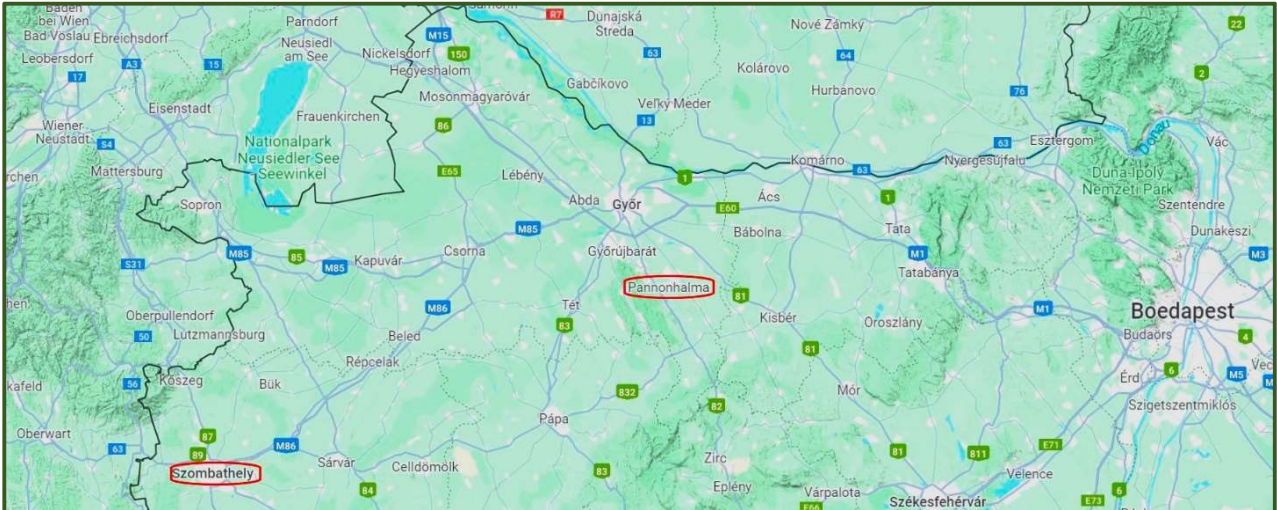

2 (1) Igitur Martinus Sabbariae Pannoniaru(m) oppido oriundus fuit, sed intra Italiam Ticini altus est, parentibus secundum saeculi dignitatem non infimis, gentilibus tamen. (2) pater eius miles primum, post tribunus militum fuit. ipse armatam militiam in adulescentia secutus inter escolares alas sub rege Constantio, deinde sub Iuliano Caesare militavit: non tamen sponte, quia a primis fere annis divinam potius servitutem sacra illustris pueri spiravit infantia. (3) nam cum esset annorum decem, invitis parentibus ad ecclesiam confugit seque catechumenum fieri postulavit. (4) mox mirum in modum totus in Dei opere conversus, cum esset annorum duodecim, eremum concupivit, fecissetque votis satis, si aetatis infirmitas non obstitisset. animus tamen aut circa monasteria aut circa ecclesiam semper intentus meditabatur adhuc in aetate puerili, quod postea devotus implevit.

2. CANDES SAINT MARTIN, PANNONHALMA & SZOMBATELY

Oriëntering:

Ligt het tegenwoordige Szombately, een Hongaars stadje enkele kilometer over de Oostenrijkse grens, het wijnstadje Pannonhalma ligt in een heuvellandschap zo'n 115 km oostelijker, ten zuiden van Győr, eveneens in het tegenwoordige Hongarije.

Sint-Martinus overleed op 8 november 397 in Candes Saint Martin. Het dorpje ligt een 45 kilometer ten westen van Tours waar hij drie dagen later begraven werd. Vandaag overbrug je die afstand in 45 minuten met de auto.

